

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгеим и Президент Кошхъэблэ районым щыщ депутатхэм аlukIагъ

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан Кошхъэблэ районым и депутатхэм адыригъэ зэлулэгъум хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, ВПП-у «Единэ Россием» и АРО иполитсовет исекретарэу Ицхэ Мухъамэд.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэтщитхэм яхэдзынхэу мы илъэ-

сым гъэтхэпэм щыIэштхэм япхыгъэ Iофыгъохэм мы зэлулэгъум шатегушылагъэх. Зэлулэгъум хэлэжъагъэхэм республикэм ипашэ къыфалотагъ муниципальнэ образованием «нединороссхэр» непэ хэдзаклохэм агурылонхэм зэрэфахъырхэр.

— Законодательствэм диштэу республикэм игъэцкIэкIо хабзэ иорганхэм хэдзынхэм язэхэщэн-

кIэ ишыкIэгъэ амалхэр зэкIэ арагъэгъотыштых, — хигъэунэфыкIыгъ ТхьакIушынэ Аслъан. — Дэх имыIэу законом рыгъуазэхэзэ, гъэтхэпэм Адыгеим хэдзынхэр зэрэщыкIоштхэм сицыхъэ тель.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-кIулыкIу

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ТицIыф цIэрыIохэр

Филармонием гъэшIэгъонэу

ЩытхъуцIэу Зыхъэ Заурбий иIэр макIэп. Зэкъошныгъэм иорден джырэблагъэ ащ къыфагъэшъошагъ. ЗэлъашIэр артистым итворчествэ фэгъэхыгъэ зэхыхъэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние щылэ мазэм и 21-м щыкIошт.

Республикэм культурэмкIэ иунэ анахъэ зэтэгъэпсыхъагъэ щызэхашт зэлулэгъум Адыгеим и Къэралыгъо Академическэ къэшъокIо ансамблэу «Налмэ-сыр», республикэм и Урыс театр, АР-м и Камернэ музыкальнэ театрэу Хъанжъу Адамэ ыцIэ зыхъырэр, орэдыIохэу Нэхэе Тэмарэ, Михаил Арзумановыр, Хъэ-кIэкIо Алий, АР-м и Лъэпкъ театр, нэмыкIхэри хэлэжъэнхэу щыт.

Зыхъэ Заурбий зыхэт спектаклэм ащыщхэу «Герострат», «Тартюф», «СылIэмэ, сыжъугъэтIылыжъ», «В горах мое сердце», «Псэлъыхъохэр» зыфиIохэрэм къахъыгъэ къэшIыгъохэр пчыхъэзэ-

щыкIошт

хахъэм къышагъэлъэгъоштых.

Кошхъаблэ шапIугъэ артист цIэрыIор театрэм щылэжъэным ыпэкIэ сэнэхъатэу къыхихыштым зэрегупшысэщыгъэр, медицинэм зыфигъасэ шлоигъоу еджапIэм зэрэцIэхъагъэр, артистыр артист шъыпкъэ хъуным пае анахъэу ыналэ зытыригъэтын фаер, кинофильмэхэм ахэлажъэзэ, лъэпкъ гупшысэр лъэхъаным зэрэрипхы-рэр зышлогъэ шIэгъонхэр зэхэщакIомэ пчыхъэзэхъэм рагъэблагъэх.

Адыгеим имызакъоу,

къош республикхэм, гъунэгъу краим, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэрэ хэгъэгумэ яартыстэуи Зыхъэ Заурбий альгытэ, ахэри зэлулэгъум хэлэжъэщтых.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтыр спектаклэу «Мэдэя» зыфиIорэм къыщытырахыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу гъэсэныгъэм иIоф зэрэфэлажъэрэм, кIэлэцIыкIухэм яегъэджэнкIэ технологиякIэхэр, шIыкIакIэхэр зэригъэфедэхэрэм, егъэджэнымрэ пIуныгъэмрэ зэдиштэу зэрэзэхыщэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылы фагъэшъошагъ **МэцIэкIэ Ларисэ Сахди ыпхъум**, МОУ-у «Гурыт еджапIэу N 1-у Ю. Къ. НэмытIэкIом ыцIэкIэ щытым» инджылызыбзэмкIэ икIэлэегъаджэ.

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу Iоф зэришIэрэм, Iэпэ-Iэсэныгъэшхо зэрэхэлым, финанс уплъэкIуныр нахъышIоу зэхэщэгъэным илахъ зэрэхышIыхъэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылы фагъэшъошагъ **Соболева Галинэ Иван ыпхъум**, муниципальнэ образованиеу «Джэджэ районым» инароднэ депутатхэм я Совет муниципальнэ финанс уплъэкIунымкIэ иотдел ипашэ.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «IофшIэным икъэгъэгъунэн ехыIлагъ» зыфиIорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 22-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «IофшIэным икъэгъэгъунэн ехыIлагъ» зыфиIорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «IофшIэным икъэгъэгъунэн ехыIлагъ» зыфиIорэм (Адыгэ Республикэм и законодательствэ зэхэуагъагъэхэр, 1998, N 11; 2001, N 7; 2005, N 12; 2007, N 7) мы къыкIэлъыкIорэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) я 4-рэ статья:

а) ия 2-рэ Iахъ мыщ тетэу тхыгъэнэу:

«2. Федеральнэ законодательствэм тегъэпсыхъагъэу Адыгэ РеспубликэмкIэ IофшIэным икъэгъэгъунэн фэгъэзагъэр гъэцкIэкIо хабзэм ифедеральнэ органхэмрэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцкIэкIо орган гъэнафагъэрэ арых.»;

б) я 4-рэ ыкIи я 5-рэ Iахъхэм кIуачIэ ямыIэжъэу лъытэгъэнэу;

2) я 5-рэ статьямыщ фэдэ къэIуакIэ зиIэ я 11-рэ пункткIэр хэгъэхъогъэнэу:

«11) федеральнэ законодательствэмрэ Адыгэ Республикэм и законодательствэрэ къыдалгытэрэ нэмыкI пшъэрылхэр агъэцкIэх.».

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Официальнэу къызыхаутырэм ыуж мэфи 10 зытешIэкIэ мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, тыгъэгъазэм и 28-рэ, 2010-рэ илъэс N 404

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжъыным ехыIлагъ» зыфиIорэм ия 48-рэ статья ия 6-рэ Iахъ кIуачIэ имыIэжъэу лъытэгъэным фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 8-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжъыным ехыIлагъ» зыфиIорэм ия 48-рэ статья ия 6-рэ Iахъ кIуачIэ имыIэжъэу лъытэгъэным фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжъыным ехыIлагъ» зыфиIорэм ия 48-рэ статья ия 6-рэ Iахъ (Адыгэ Республикэм и законодательствэ зэхэуагъагъэхэр, 2005, N 3, N 7; 2006, N 7; 2007, N 3, N 7; 2008, N 4; 2009, N 4; 2010, N 2, 5, 8) кIуачIэ имыIэжъэу лъытэгъэнэу.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхъурэр

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, тыгъэгъазэм и 17, 2010-рэ илъэс N 400

Клэлэцлыкы 250-мэ чыплэ шагъотышт

Клэлэцлыкы ыгыплэхэм япчыагъэ зэрымкыурэр непэ Иофыгъо шъхьалэу шылэхэм ащыщ. Ильэсыклэм икыхьагъу гушлуагъоу кыздихьыгъэхэм ащыщ Мыекъяуапэ ипсэуплэу «Черемукшэм» клэлэцлыкы ыгыплэу N 52-р кызырэхьыгъуахыгъэр. Джы клэлэцлыкы нэбгырэ 250-мэ ащ ипчъхэр афызлуахыгъэх.

Группэ 11-у аштэштэм ящыкылэгъэ клэлэцлыкы мебелир зэккэ, 120-мэ ехъу кыкълуаплэрэр. Иоф шызышлэгъэхэм япчыагъи рагъэкъугъ, шхалэри зэте-

члагъэуцагъэх. Псауныгъэм игъэпытэнклэ физкультурэм аналэ зэрэтырагъэтыштэм ищыкылэгъэшт оборудованиер ял. Джырэ лъэхъаным диштэрэ шапхъэхэмклэ клэлэцлыкы ыгыплэр зэтырагъэпсыхагъэ.

«Дышъэ 1-ункыбзэм» икэлэплэу шъхьалэу Оксана Улитичевам кызыриуагъэмклэ, чыплэхэр атырагъэпсыхагъэх, ау джырэ уахъгъэ клэлэцлыкы нэбгыри 120-мэ ехъу кыкълуаплэрэр. Иоф шызышлэгъэхэм япчыагъи рагъэкъугъ, шхалэри зэте-

гъэпсыхагъэ, непэ зыпары шыклагъэ ялэп. Шапхъэхэм атетэу клэлэцлыкы ыгыплэм иофшлэн макло.

Мы псэолъэшлыгъэм тапэккэ ублэплэ классхэр зыщырагъаджэщтыгъэхэ еджаплэ члэтыгъ. Ащ игъэцэккэжынын кьэлэ административем ибюджет шыщ сомэ миллион 40-мэ ехъу хъхагъ. Джыри тапэккэ клэлэцлыкы ыгыплэищ кызылуахынэу шыгъ.

1-ШЫНЭ Сусан.

Сурэтыр 1-шынэ Аслъан тырихыгъ.

Яофшлагъэ зэфэхьысыжыгъ

Адыгэ Республикэм и МВД иколлегии щылэ мазэм и 18-м, игъэклотыгъэ зэхэсыгъо илагъ. АР-м хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ 2010-рэ ильэсым Иофэу ышлагъэм изэфэхьысыжынын ыккы хьыхъгъэ ильэсым пшъэрылэу зыфигъэуцужыкхэрэм ар афэгъэхьыгъагъ.

Зэхэсыгъом иофшлэн хэлэжыагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м и Апшъэрэ Суд ипашъу Трэхъо Аслъан, АР-м и Прокурорэу Сергей Охлопковыр, министерствэм иколлегии хэтхэр, нэмыкхэри.

АР-м хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ ипашъу Александр Сысоевым зэфэхьысыжыгъэр кышлыгъэ кызырэхьыгъэ-щыгъэмклэ, блэкыгъэ ильэсым МВД-м иофшлэхэм анахъэу аналэ зытырагъэтыгъэ лъэныкхэм ащыщых бзэджэшлагъэхэм якъыхгъэщын ыккы ахэр профилатикэ шлыгъэнхэр, общественнэ рэхъатныгъэр къэухъумэгъэныр, экстремизмэм ыккы терроризмэм апэшуклогъэныр.

2010-рэ ильэсым зэккэи республикэм бзэджэшлагъэ 4674-рэ щызэрэхьагъэу агъэунэфыгъ, 2009-рэ ильэсым егъэпшагъэмэ ар проценти 3,9-ккэ нахъ макл. Мы уахътэм кыкълуаплэр нэбгырэ 27-рэ ауклыгъ, хъунклэн

бзэджэшлагъэу 254-рэ, тыгъуагъэхэу 1916-рэ, экономикэм ыльэныкхэмклэ законыр гъогогъу 540-рэ аукъуагъэу агъэунэфыгъ. Правэухъумэккэ органхэм бзэджэшлагъэ Иофэу кызылуахын алъэкыгъэр процент 69,2-м клэхьагъ. Пшъэдэккыж зэрагъэхьыгъэхэм япчыагъэ нэбгырэ 2655-рэ мэхъу. Судхэм зэхьафынэу Иоф 2679-рэ алъэлагъэхьагъ.

Мыекъяуапэ, Адыгэкълэ, Теуцожь ыккы Мыекъяуапэ районхэм ащылэ ОВД-хэм ильэсым кыкълуаплэр Иоф зэрэшлагъэм уигъэрээнэу шытымэ, Тэхьутэмыкхое, Кошхъэблэ, Шэуджэн, Краногвардейскэ районхэм яотделхэм джыри гумэккыгъуабэ зэрэщылэр Александр Сысоевым ипсалъэ кышыхыгъэщыгъ. Ахэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае правэухъумэккэ органхэм яофшлэн нахъ агъэлъэщын, УФ-м изаконодательствэ кыдылтыгъэр лъэныкхое пстэури шлоккэ имылуагъэцккэн зэрэфар кылуагъ.

Цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, бзэджэшлагъэу республикэм щызэрэхьыгъэр ипчыагъэ нахъ маклэ шлыгъэныр, общественнэ рэхъатныгъэр къэухъумэгъэныр — джыры кышхьащт ильэсым анахъэу аналэ зытырагъэтын фэе лъэныкхоехэу министрэм кыгъэнэфэгъэхэр. Субъектхэм зэккэи ащ фэдэ пшъэрылэ кыафегъэуцу УФ-м хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ ипашъу Нургалев Рэщыдэ.

Зэхэсыгъор зэрэкуагъэм диштэу унэхъо гъэнафэгъэхэр ашлыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Бзэджэшлагъэ пчыагъэ зэрахьагъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ кызыритырымклэ, щылэ мазэм и 10-м кыщегъэжыагъэу и 15-м нэс республикэм бзэджэшлагъэи 135-рэ щызэрэхьагъ. Ахэр хъунклэн бзэджэшлагъэу 6, цыфым ыпкынын-лынэ шъобж хьылыгъэр тырагъэхэу 2, гъэпцлагъэ зыхэлэ бзэджэшлагъэ 11, тыгъуагъэхэу 35-рэ, экономикэм ыльэныкхэмклэ бзэджэшлагъэ 18, нэмыкхэр.

Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шлэгъи 6 кыатехъухьагъэу гъогу-патруль кыулыкхэм ыгъэунэфыгъ. Ахэм зы нэбгырэ ахэклогъагъ, нэбгыри 9-мэ шъобж зэфэ-шъхьафхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым клэрысхэу водитель 77-рэ кыабытыгъ.

Адыгэкълэрэ Теуцожь районхэм я ОВД уголовнэ розыскымклэ икыулыкхушлэхэм оперативнэ-лхыхон Иофхьабзэу зэхьагъэхэм яшлуагъэккэ тыгъон бзэджэшлагъэ пчыагъэ зэхьагъэ куп кыабытыгъ. Оперативникхэм зэрагъэунэфыгъэмклэ, зыныбжэ имыкыгъэ

клэлэцлыкы блэкыгъэ ильэсым ичъэпыогъу мазэ кыщегъэжыагъэу тыгъэгъазэм нэс цыфхэм пчыагъэрэ ятыгъуагъэх. Адыгэкълэ дэт унэ зэтетхэм аджэ кыащагъэуцурэ машинэхэм арыт автомагнитолэхэр аратыгъулыштыгъэх. Унэхэм зары-хъэхэккэ, дышгъэм хэшлыкыгъэ хьап-щыпхэр, аппаратурэ зэфэ-шъхьафхэр цыфхэм ашлуа-тыгъуштыгъ. Зэккэи бзэджэшлагъэи 10 мы купым зэри-хъагъэу милицием иофшлэхэм агъэунэфыгъ. Ау оперативникхэр зэрегуафэхэрэмклэ, а пчыагъэм джыри кыхъэхон ыльэкыштыгъ.

Джырэ лъэхъан зэхэфын Иофхэр лъагъэкълуагъ.

ОБЭП-м икыулыкхушлэхэмрэ МВД-м ихъушъхьафкылыгъэ техникэскэ подразделениехэмрэ зэгъусэхэу щылэ мазэм и 12-м оперативнэ-лхыхон Иофхьабзэхэр зэхьагъэх. Ащ кыхъэккыклэ Мыекъяуапэ шыпсэурэ предпринимателэу ильэс 36-рэ зыныбжыкхэр кыабытыгъ. Зэрагъэунэфыгъэмклэ, зэлашлэрэ фирмэу «Майкрософт» зыфи-Иорэм ипрограммэ нэпцхэр мыщ ыпцъыгъэх. Ащ епхыгъэу пшъэдэккыжыгъэу ыхъы-щтыри шлэхэу кынафэщт.

Тыфэгъушло!

ТиИофшлэгъоу Сетэ Фатимэ ныбжэ дахэ илэ зэрэхъугъэм фэшл тыфэгъушло! Псауныгъэ пытэ илэу, ильфыгъэрэ игу-псэхэмрэ яхъяр ыльэ-гъоу, кынымым кы-щухъэу ильэсыбэрэ джыри кыддэлэжъэнэу фэтэлэ.

«Адыгэ макъэм» шыла-жъэхэрэр.

Районым щырэхъатыным пае

Мы мазэм и 15-м кыщегъэжыагъэу Красногвардейскэ районым милицием иофшлэхэмрэ нэмык правэухъумэккэ структурэхэмрэ зэхэтхэу профилатическэ Иофхьабзэхэр щызэхьагъ. Районым рэхъатныгъэ ильыным ыккы бзэджэшлагъэхэр зэхэ-фыгъэнхэм ахэр афэлажъэх.

Иофхьабзэхэр зэрэхьагъэхэрэм щыгъуазэх МВД-ри республикэм ипашъхэри. Сыда анахъэу мы районым правэухъумэккэ органхэм аналэ зыкытырадагъэр?

Икыгъэ ильэсым иккыуххэм аджэ районым шыпсэурэ цыф хэклогъагъэхэр ахъунклэхэу, ахэм шъобж арахэу мызэу-мытлоу кыхъэкыгъ, чыплэм шыпсэухэрэу куп-купэу зэхэтхэу зэаохэу хъугъэ. Ащ кыхъэккэу мы мафэхэм анахъэу аналэ атырагъэтышт бзэджэшлагъэхэу нэбгырэ пчыагъэ зыхъалажъэхэрэу ыккы ныбжыкхэрэу зыхъагъэхэр кызылуахынэу шыгъ.

Гъогуры щынэгъончъэнми Иофхьабзэм изэхъагъэхэр пылты-щтыгъ.

Ащ пае гъогу-патруль кыулыкхэм иофшлэхэу ащ фэгъэзагъэхэм япчыагъэ нахъыб ашлыгъ. Профилактикэ Иофхьабзэхэм ягъом Красногвардейскэ районым ис цыфхэр законом диштэу мыщ щэпсэ-ухэмэ зэрагъэшлэгъ. Мы Иофхьабзэр миграциемклэ федеральнэ кыулыкхэм илэкхэм ыккы участковэ милиционерхэм зэшлуахышт.

Мыщ фэдэ Иофхьабзэхэр АР-мклэ МВД-м иорганхэм яунашъоккэ адрэ районхэм ащызэхьагъэн алъэкыштыгъ. Ахэм пшъэрылэу ялэр республикэм ицыфхэр щынэгъончъэу, рэхъатэу псэунхэр ары.

Иофхьабзэм иапэрэ мэфитлум Красногвардейскэ районым бзэджэшлагъэи 8 кышыхьагъэщыгъ. Уголовнэ Иофэу кызылуахыгъэм епхыгъэу щылэ мазэм и 15-м селоу Красногвардейскэм кышхьагъэу унэм оптичэскэ прицел, патронхэр ыккы гын грамми 100 кыраыхыгъ. Мы хъугъэ-шлагъэмклэ зэхэфынхэр маклох.

А мэфэ дэдэм ильэс 49-рэ зыныбжэ хъулыфыгъэу мы селом шыпсэурэм иунэ кызалыгъхэм, наркотикэу «дезморфин» грамми 20-рэ шприци 4-рэ кыраыхыгъ.

Автомобилэу ВАЗ-2109 зыфилоу кыралыгъо номерхэр зыпы-мылгъэу (ышъо фыжы) гъогоу Мыекъяуапэ — Лэбагъэ зыфалорэм кышхьагъотыгъэр зыер зэхьафы. Машинэм сэмэгумклэ гъэзэгъэ ыккыбырэ апчыр кытагъэ ыккы зэрэхъагъэнэр 1-ункыбзэр 1-ункыбзэр. Зэрагъэунэфыгъэмклэ, автомобилыр федеральнэ розыскым шыл.

Щылэ мазэм и 15-м селоу Красногвардейскэм ильэс 30 зыныбжэ клэлэу автомобиль зэритыгъушлэхэм кыхъэккэу зылыгъуштыгъэхэр кышхьабытыгъ. Мы селом шыщ клэлэу телефон нэпцлэу «Нокиа» зыфилоур бздэрым шызыщэщтыгъэр кыабытыгъ, ащ телефон 30 кылаыхыгъ.

Цыфхэр агъэпщылэу хъугъэ-шлэгъих щылэ мазэм и 16-м районым кышыхьагъэщыгъ, а Иофымклэ уплъэкълунхэр маклох. Селохэу Белэм, Преображенскэм, Садовэм ыккы Верхненазаровскэм 2007-рэ ильэсым имэкъуогъу кыщегъэжыагъэу ыпккэ арамтыгъэу нэбгыри 6-мэ Иоф щарагъашлэу кыхьагъэщыгъ.

Шункыым кыхэплъыжыштыгъ

ГИБДД-м и Гъэторышлэплэрэ ихъушъхьафкылыгъэ баталон (ОБДПС) иштабрэ клэщаккэ зыфэхъугъэхэ рейд щылэ мазэм и 14-м рагъэклогыгъ. Къэлэ клоцлым гъогурыкхоныр щынэгъончъэу шызэхьагъэным ар фэгъэхьыгъагъ.

Сыхъатишым кыкълуаплэр гъогурыкхоным ишапхъэхэр 39-рэ аукъуагъэу агъэунэфыгъ. Ащ шыщэу нахъыбэр автомобиль апчхэр пленкэ шлуцккэ зэрагъапкхэрэр ары. Ащ фэдэу нэбгырэ 27-рэ кыагъэуцугъ. 18-мэ а чыплэм апчхэр ащарагъэу кыбзэгъыгъэх.

Шункыым кыхэплъыштыгъэм япчыагъэ тлэкълуаплэр нахъ маккэ хъугъэ.

Ильэс 45-рэ тешлаагъэу...

**Сапашхъэ иль писъмэр 1965-рэ ильэсым ишышхъэ-
ly мазэ Сирием щатхыгъ, тыхэгъэу къэкӀонэу шы-
тыгъ. Къэзытхыгъэр Абыдэ Мэзхъар. Къызыфитхы-
гъэр а лъэхъаным Адыгэ къэралыгъо кӀэлэегъэджэ
институтым щеджэщтыгъэу Унэрэкъо Мир.**

Ау писъмэр къытӀупшынуэ хуыгъэп. Ащ ушхъагъоу иӀэр зэхтфынуэ тыфежъагъэп. Сыдэу шытми, писъмэр затхыгъэм ильэс 45-рэ тешлаагъэу мы мафэхэм Адыгэ къэралыгъо университетым икӀэлэегъаджэу Унэрэкъо Мирэ къыфахыжыгъ. Писъмэр къэзытхыгъэм ыкӀоу Нарт хэкужым къэкӀуагъэти, ятэ итхыгъэ ильэсыбэкӀэ узкӀэлэбжымэ зыӀукӀэн фэягъэм къыфихыжыгъ.

Ильэс 45 — 50-кӀэ узкӀэлэбжымэ, адыгэхэу ӀкӀыбым шыпсэуэхэрэр джы хэкужым къызэрэкӀохэрэм фэдэу къэкӀонхэу амал ялагъэп. Тикъэбари макӀэу ашӀэщтыгъ, тэры пӀомэ, тхъамыкӀагъоу адыгэхэм къахулаагъэр къытэмыхылӀагъэм фэдэу тырагъэджагъ, къытфалотагъ. Арышъ, цензурэшхо зыщылӀгъэ лъэхъаным уиӀахылау нэмыкӀ хэгъэгу шыпсэурэм уфэтхэнри, къыпфэтхэнри Ӏоф къызэрыкӀоу шытыгъэп. Писъмэхэм арытхэгъэм орган гъэнфӀагъэхэр аджэщтыгъэх.

Сыда Сирием къыкӀынышъ советскэ студенткэм къыӀукӀэн фэегъэ писъмэм итхагъэр?

Мэзхъар ыгъэныбджэгъу-рэ пшъашъэм сэлам къыре-хы, ипсауныгъэ къыкӀэупчӀэ. Писъмэу тыхэгъэу икӀи ежъ Ӏу-кӀагъэм гушӀогушхо къызэрэ-фихыгъэр кӀеӀо. «Сыдым фэдэу насыпыгъэшху хэкум къы-кӀыгъэ писъмэ къыпӀукӀэныр!» — еӀо кӀалэм. Мирэ фигъэ-хыгъэ гушыӀалэмрэ ореды-лэмрэ зэрэӀукагъэхэр ежъ имызакъоу, иныбджэгъухэм гопшхо зэрӀахыгъу гъэтыгъ. Мэзхъар иныбджэгъухэм Мирэ сэлам лъапӀэ къызэрэрахыжы-рэр къетхы.

ЕтӀанэ икӀуаджэу Мардж СултӀан къытегушыӀэ. Ащ дэсыр зэкӀэ зэрӀадыгъэр, нахыбэр зэрӀабдзахэр, адрэхэр зэрӀапсы-гъэхэр, ежъ еджапӀэм кӀэлэщы-кӀухэр зэрӀащыригъаджэхэрэр, ащ дакӀоу университетым зэрӀа-щеджэрэр, къэкӀорэ ильэсым ар къызэриухыщтыр къетхы.

«Мир, зыкӀэ сыӀолъу сшӀои-гъу, хэкум Абыдэ исмэ, сиадрес сфяти къысфэрэтхэх, ар сэр-кӀэ лъэшэу гушӀуагъо хуыщт. Тэ талъэныкӀо адыгабзэкӀэ къы-дэкӀыгъэу хъарыфылъэ шы-Ӏэп. Арышъ, ӀорыӀуатэхэр зыдэт

тхылъ, адыгэ литературэ, адыгэ тарихым фэгъэхыгъэ тхылъхэр къытфэбгъэхьын плъэкӀыгъэ-мэ дэгъугъэ. Мыщ ыпӀкӀэ зы писъмэ къэзгъэхыгъ, ау иджэуап къысӀукагъэп.

Сисэлам уинани, пшыпхъухэ-ми, уикӀуаджэ ясэхы.

Сиписъмэ пхэндж Ӏаджи хэт, ар губгъэн къысфэмышӀ, — къыщетхы иписъмэ.

Мы мафэхэм Адыгэ къэралы-гъо университетым гушыӀэгъу тащыфэхъугъ ащ къеблэгъгъэ Абыдэ Нартрэ Унэрэкъо Мирэрэ.

Мирэрэ Мэзхъаррэ зэфэтхэн-хэу зэрэхъугъэм сыкӀэупчӀэ.

— Зыпкъ къыкӀыгъэр Мэз-хъар ары. А лъэхъаным утӀысы-мэ, ӀэкӀыб къэралыгъом шы-псэурэ адыгэхэм писъмэ афэт-хыным пэрыохъу пытэхэр илагъэх. Мэзхъар иапэрэ писъмэ

1963-рэ ильэсым къысӀэкӀэхъэ-гъагъ. Ар сэ занкӀэу къысфэ-кӀуагъэп, а Ӏофым КГБ-р хэца-гъэу шытыгъ. А лъэхъаным хэку исполкомым итхъаматэ игуа-дзэщтыгъэу Хъагъур Андза-ур тетхэжыгъэу институтым писъмэр къагъэхыгъ. А ильэс-хэм институтым адыгэ факультет илагъэп, адыгэ группэм тыше-джэщтыгъ. Адыгэ кӀалэу Сири-ем къытхыкӀыгъэм джэуап езы-тыжымэ хуыщтым егупшыса-гъэх ыкӀи сэ сыфэтхэнэу сы-кыхахыгъ.

Писъмэр адыгабзэкӀэ печатнэ хъарыфкӀэ тхыгъэ. КӀалэм ежъ-ежырэу зэригъэшӀагъэу тхэ-щтыгъ.

Нарт къызэриӀорэмкӀэ, яуна-гъо адыгабзэкӀэ шыгушыӀэщты-гъэх. Мэзхъар ильфыгъэхэм зэ-кӀэм адыгабзэр аӀуль. Къуа-

джэу зышыпсэуэхэрэм дэххэр зэ-кӀэ адыгабзэкӀэ гушыӀэщтыгъэх. Нахыжыхэм арапыбзэкӀэ дэу гушыӀэхэрэр ахэтыгъэх. Ау аужырэ уахътэм адыгабзэр нахъ аӀкӀэзы хуыгъэ. Ежъ Нарт ильэс 40 ыныбжъ, дэгъоу адыгабзэкӀэ мэгушыӀэ, ежъ нахыкӀэхэм ар Ӏепдэлэл зэрӀашӀырэр ыгу кӀеӀоу кӀеӀуатэ. Нарт икӀуаджэу Мардж СултӀан Хъахъухэр, Бгъанэхэр, ХъаткӀохэр, БарцӀохэр, Мэрэ-тыкӀохэр дэсых.

КӀалэм къызэриӀорэмкӀэ, ятэ ятэжъ ары хэкум икӀыжы-гъагъэр. Чылэу зышыпсэуэхэрэм адыгэ закӀ дэсыр. Лакъохэу Быджхэр, Бэчэйхэр, Абыдэхэр ыкӀи ХъаткӀохэр зыщыщыгъэх. Ятэ ятэжъэу Исхъакъ ефэнды-щтыгъ, арапыбзэ ышӀэщтыгъ, зэдзэкӀын Ӏофми фӀэзагъ. Ятэу Мэзхъар адыгэ Ӏофым пыщагъэу шытыгъ, якӀуаджэ щызэхашъ-гъэ клубым итхъаматэ, жур-налэу «Мардж» зыцӀэр къыда-гъэкӀыщтыгъ. Къуаджэм дэт еджапӀэм имызакъоу, ӀэкӀыб къэралыгъохэм Мэзхъар кӀэлэ-егъаджэу Ӏоф ащишӀагъ. Нарт янэ Израиль ит къуаджэу Кфар-Камэ дэс ТхъаркӀуахъомэ япхъу. Мэзхъар непэ ильэс 70-рэ ыныбжъ, гушыӀалъэм Ӏоф дешӀэ.

Нарт мэфэ заулэ хуыгъэу хэ-кужым къэкӀуагъэу итхыльхэм ауж ит. «УкӀэкӀожынуэ уфая?» сӀуи сызеупчӀым, «Тэ апэ тызэ-ритэу зэрэкӀуаджэуи къэкӀо-жынуэ фай. Сэ Ӏофыгъоу шы-Ӏэхэр зэзгъэшӀэнхэу сыкӀэ-кӀуагъ» къысӀуагъ кӀалэм.

СИХЪУ Гоцпагъу.

КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

ЯмэкӀайхэр ушъагъэх, зэӀухыгъэх

«Библиотекахэр шыӀэныгъэм ипчъэх» зэрӀорэр шыпкӀэ. Сыд фэдэрэ шӀэныгъэ лъэныкъомкӀи узгъэгъозэрэ тхылъхэр ачӀэлъых, узшыфаем ачӀэбгъотэщтых. ЯӀо-фышӀэхэр пӀонышъ — емызэ-щыжъ хуыпхъэх, тхылъеджэхэм сыдигъуи яжэх, афэнэгушӀох, афэшъхъэклафэх. ПшӀоигъом ыцыпэ горэ зэхыхыгъэмэ, ямэ-кӀайхэр псынкӀэу зэпырагъэзэ-щтых, узэрэмыгуагъэу, тхылъ гъэшӀӀгъоныбэр Ӏагъу къыпфа-гъэтӀылышът. Еджэн, зэгъэшӀэн мурад зӀэмкӀэ библиотекэхэр ӀэныӀгъу къодыехэп — ныб-джэгъушӀух.

ШӀоу ылъэжырэмкӀэ зыцӀэ епӀон плъэкӀыщт культурэ гупчэщхоу сэ сепллы бэмы-шӀэу зиилхэс 115-рэ хэзыгъэ-унэфыкӀыгъэ АР-м и Лъэпкъ библиотекэ. Ащ отдел пчъа-

гъэу иӀэ пэпчэ ӀофшӀэкӀэ дэ-гъу зэрӀэкӀэлътым сышыгъуау.

Анахъэу бэрэ сызычӀэхъэрэ краеведениемкӀэ отделым тхылъ-еджэхэр бэу къызфӀицӀэнхэмкӀэ шӀыкӀэ дэгъухэр къызфегъэфед-дэх — тхылъ обзорхэр чанэу агъэхъазырых, къэгъэлъэгъон зэфэшъхъафхэр ренэу зэхашэх. Мы отделым ипащэр ӀофшӀэкӀэ ӀэпкӀэ-лъэпкӀагъэмрэ къулайны-гъэмрэ къызӀэкӀэхъагъэу, ильэ-сыбэ хуыгъэу гуетыныгъэ хэлъэу библиотекэм шылажъэу Мыгу Сар ары.

Ащ нэбгыришӀӀ епхыгъ: тхылъ-еджэхэм ящыкӀагъэр ягъэгъо-тыгъэнымкӀэ секторым нэбгы-рищ ыкӀи библиографиче-скэ ӀофшӀэныр зыпшъэ иль сек-торымкӀэ зы нэбгырэ. Мы нэб-гыритфыри зыдырагъаштэу, зэ-делэжъэу зы гухэлъ фэшӀушӀэх.

Хэти зыфэгъэзагъэм елбытыгъэу, Ӏофым егуагъу, нахышӀоу зэ-ригъэпсыщтым гъунэ лъефы. Ахэр Бэчыжъ Марин, Мэрэты-кӀо Зарем, АйтэчыкӀо Рузан, ГъукӀӀӀ Асыет.

Ильэсым къыкӀоцӀ лъэпкъ ыкӀи къэралыгъо мэхъанэ зӀэ мафэхэр, зэлъашӀэрэ цӀыфы-шхохэм ямэфэкӀхэр къызыӀо-тыкӀырэ къэгъэлъэгъонхэр бла-мыгъэкӀэу зэхашэх. Ахэм бэ гу зылыуагъатэрэр, гупшысэу къагъэушырэр.

Лъэпкъ библиотекэм крае-ведениемкӀэ иотдел мы мафэ-хэм тхылъ къэгъэлъэгъоны-кӀэхэм уащыӀокӀэ, темэ зэфэшъ-хъафхэмкӀэ ямэкӀайхэр пкӀагъэх: «Адыгэхэм ти Мольтер» цӀэу зыфашӀыгъэр шӀу алыгъэурэ адыгэ драматургэу Мамый Ер-джыбэ шылажъэмэ ыныбжэ ильэс

85-рэ зэрэхъуштыгъэм фэгъэ-хыгъ. Ереджыбэ ипӀесэхэр зы-дэт тхылъхэр «Гъогу пхэндж», «Дэхэбаринэ ихъакӀэщ», лите-ратурэ критикэмкӀэ тхылъхэр, гъэ-зетхэм ыкӀи журналхэм драма-тургым ишыӀэныгъэ ыкӀи итвор-чествэ афэгъэхыгъэхэу Мурэтэ Чэпаерэ Шхъэлэхъо Светланэ-рэ атхыгъэхэр нэм къыкӀедзэх. Тхылъ къэгъэлъэгъоным гушы-Ӏэнчъэу, цӀыфхэм якӀэсэ тхакӀоу, зыпӀесэхэм сыд фэдэрэ лъэхъа-ни ямызэхыхэрэм ар зыфэдэгъэ цӀыфыр нафэ къыпфешы.

«Я природой дышу и живу» зыфиӀорэ тхылъ къэгъэлъэгъо-ныр цӀыфымрэ чӀыопсымрэ яздӀэлорышӀэныгъэ, чӀыопсым изытет хэткӀи мэхъанэу иӀэм афэгъэхыгъ. Адыгем идэхагъэ къызыӀотыкӀырэ сурэттехыгъэ-хэмкӀэ, альбом зэфэшъхъаф-

хэмкӀэ пкӀагъэ. Чыопсыр ты-ухъумэмэ, тшъхъэ, типсауныгъэ зэрӀэтухъумэжырэ ахэм къыбгурагъало.

Ящэнэрэ къэгъэлъэгъоныр — «ТхылъыкӀэхэр» зыфиӀорэр — къыдэкӀыгъакӀэхэр шыплъэгъу-хэу, уагъашӀэу гъэпсыгъэ. Гарий Немченкэм иеу «Вольный го-рец», Сыджыхъ Хъазрэтбый итхыльэу «Солдатская слава Адыгеи», Е.Д. Фелициным итхыгъэу «Князь Сэфер-бей Зан. Политический деятель и по-борник независимости черкес-ского народа» (Нальчик, 2010) ыкӀи сурэттех ӀэпӀасэу А. Ку-кушкиным ифотолъомэу «Где воздух свеж, где чист ручей» зыфиӀохэрэр мыщ шыӀолъэгъух. Ахэм Адыгэ Республикэм ита-рихъ, идунэе дахэ нахъ куоу уагъашӀэ, шӀэныгъэ къэкӀуапӀэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Щагур унагъом ынап

Унагъом икӀэлэпчъэӀу, ища-гу кӀоцӀ язытеткӀэ ащ исхэр зы-фэдэхэр къэошӀэ. Къэбзэныгъэм, дэхагъэм апыщагъэу, ар зыщы-Ӏэныгъэ шыщ хуыгъэхэм псэури къабзэу зӀахы, яшагуи якӀэ-лэпчъэӀуи гуӀэтыпӀэх. Тилъэ-хъан, шыӀэныгъэр джы зынэ-сыгъэм, ауштэу ушымытыныр емыкӀу, ау гухэкӀымы, ащ фэдэ-хэри шыӀэх. Ахэм шӀоир зэрӀуа-мыхырэм чыпӀэу къагъэгъунэ-рэр къызэригъэӀаерэм имыза-къоу, къуаджэри къыгъэдахэ-рэр, уяплъынкӀи гохыджэх. ЕтӀани гъэшӀӀгъоныр, ащ фэдэ шагу зэхэлъэшъагъэхэм къадэ-кӀыхэрэр нахъ гушыӀэрылэ зэрэ-хъухэрэр, нэмыкӀхэр агъэсэн-хэм зэрэфӀазаэхэр ары.

Къэбзэныгъэр унагъомкӀэ зы нэбгырэ горэм изакъоу иӀофэп, зэкӀэри ащ зэдыпылгъын фае. Шагу зӀыхыгъэр унагъом ынап. Ар къызыгурымыӀорэр лъэшэу хэукъо. Зэшъхъэгъусэхэу къэлэ-пчъэӀур зыгъэкъабзэхэрэм акӀэ-накӀэхэрэр блэкӀыхэрэм къахэ-кӀых. Ахэм адебгъэштэн плъэ-кӀыштэп. БжыкӀэ уахътэу, пкӀа-шъэхэм укызыемыплъэкӀыжыгъэ къызэраушӀоижыщтым пае умыгъэкъэбзэхэу ара?

ЗэрэмыпхъэнкӀэщтхэм пае чыгъэу шагу дэтыр зэкӀэ изы-упкӀыжыхэрэми уарехыӀлэ. Зы

купмэ шагур агъэкъабзэшъ, хэкӀыр гъогубгъум къыӀуатакӀо. Ащ машӀор кӀагъэнэжышъ, Ӏугъом гъунэгъухэри блэкӀыхэ-рэри рагъэтхалэх.

Ахэм афэдэхэр зыплъэ-гъухэкӀэ, зыкӀэлэпчъэӀуи зыща-гуи дахэу, къабзэу, зӀыхыгъэу зыӀыгъхэр къыхэбгъэщыхэ пшӀоигъо охъу. ГушыӀэм пае, Хъушт Сарэ унагъом къыгъэ-гъунэрэ чыгур зэриӀыгъым игу-гъу умышӀын плъэкӀыштэп. Псэури къабзэ, уц шхъуантӀэм чэу лъапсэр зэлыкӀугъ, ащ зы-пари шымыщ хэтэп, зэфэдэу

дахэу къэкӀы. Шагу кӀоцӀыр гъэшӀӀгъонэу зтэутыгъ, къэгъа-гъэхэр, чыгъ цӀыкӀухэр хъасэ-хъасэу шыгъэтӀысыгъэх. Ильэс псаум ахэм бысымгуащэм ыналэ атет, псыр акекӀэ, егъэкӀэжыых, чыӀэ зыхъукӀэ зыщыкӀагъэр чӀеухъумэжы... Шагум мӀэлэ-шӀур къыдехы. Ахэджэго Каз-бекрэ Луизэрэ яшагу, ячъыг хатэ, ямэзыжыы уаыдакӀэ нэмыкӀ дунай ухэхагъ пшӀо-шы, уакъыхымыкӀыжыы пшӀо-игъу. Пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгъ-хэр, къэгъэгъэ зэфэшъхъафхэр, сэнэшъхъэ куандэхэр тыдкӀи

ашыгъэтӀысыгъэх, зэгъэфагъэх, мыжъокӀэ гъэпкӀэгъэ гъогу-жыыхэр ахэм апхырэкӀых. Чэ-щырэ остыгъэ дахэхэм къызэ-лӀагъэнэфых.

Джащ фэдэу дахэу алыгъых ХыдзӀӀ Хъарыет, Ацумыжъ Андзаур, Уджыхъу Аслъанэ яша-гухэри. Ахэм гур къыдашае, хъаблэри къуаджэри къагъэда-хэх, нэмыкӀхэмкӀэ шысэтэхы-пӀэх. ШыпкӀэ, псынкӀэп ащ фэдэу уишагу, уикӀэлэпчъэӀу зепхъанхэр. Ахэр умыгъэкъэб-зэнхэр, ащ зямыгъэгъэгумэжы-ныр нахъ ӀэшӀэх, ау укӀэбзэныр нахъ дах, шӀоим унапэ тырехы, укӀэгъэлае, пыут уешы.

ХЪУШТ Щэбан.

ХЭГЪЭГУ ЗЭОШХОР КЪЫЗЕЖЪАГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

Джырэблагэ «Победители» зыфиорэ тхылъым иящэ-нэрэ томэу къыдэкІыгъэм сыхэплыхъэзэ сыналэ тесыдзагъ къуаджэу Аскъэлае щыщ ветеранэу Еутых Шумафэ фэгъэхъыгъэ тхыгъэу дэтым. Сяджагъ ащ изэо гъогухэм яхылаагъэу къылуатэхэрэм. ДзэкІолыштыгъэу, непэ якъуаджэ щыпсэурэ ветераным илээс 90-рэ ыныбжэ. Ащ ехылаагъэу тхылъым дэт къэбарым къыкІэлъэкІо Теуцожэ район гъэзетэу «Единство» зыфиорэм ижурналистэу Шхъэбэ Нэфсэт къытхыгъэ статьяу Хэгъэгу зэошхом иветеран фэгъэхъыгъэр. Ащ дэгъоу къырелотыкІы Шумафэ изэо гъогухэр зыфэдагъэхэр.

Еутых Шумафэ бэшлагъэ зысшэрэр. Ащ ышнахыкІэу Юсыф «Адыгэ макъэм» корреспондентэу зылотым сэри а коллективым сыхэтыгъ. Ащ ыпэкІэ Шумафэ мы редакции дэдэм Іоф шишІэ зэхъум сэ а журналист купым сыхэтыгъэп. Арэуштэу шытыгъэми, илээсыбэ тешлагъэ зысинэлуасэм. Джырэблагэ гущыІэгъу тызэфэхъугъэти, макІэп тыгу къэкІыжыгъэр ыкІи ыныбжыкІэгъу илээс къынхэм къатегушыІэжыгъ.

Шумафэ къызэриІотэжы-рэмкІэ, ныбжыкІэ дэдагъ ІофшІэным ятэ зыпешэм. Ипкъыгъо-лэгъу шъэоужыехэм афэдэу былымхэм, анахъэу шыхэм, апылгъэу ригъэжъэгъагъ. Лъэшэу икІэсагъ гъэмэфэ лъэхъаным шыхэр псыхъом шыригъэсынхэр, щигъэпскІынхэр. Ятэ шыхэр кум кІишІэхэ зыхъукІи ІэпыІэгъу фэхъуштыгъ. Былымхэм Іус ари-тынри икІэсагъ. Сабыйхэм ежбыр анахыжыгъэти, ятэ-янэхэм апэрэ ІэпыІэгъоу ялагъ. Илээси 7 нахъ ыныбжыгъэп ятэ пхъэлэшэкІыр ыІыгъэу, ежбыр шыхэм атесэу Чыгур зыжъохэрэм захэтым. Мэзым ятэ игъусэу кІоштыгъэ, пхъэу агъэстыштыр дигъэхъазырыштыгъэ, цыф кІуачІэ бэу зыщыкІэгъэ Іофыгъо зэфэшъхъафхэм апылгыштыгъ.

Шумафэ къызэриІотэжы-рэмкІэ, колхозхэр зызэхашагъэхэм ыпэкІэ яуагъо чэм 4, псыцуи 6 ыкІи зы шыкузэкІэт илагъэх. Илээс ктэс чІыгу гектари 7-мэ адэлажъэштыгъэх, коци, натрыфи, тугуни къыщагъэкІыштыгъэх. Колхозхэр зэхашэхэ фаеу зэкІэ былымэу, мэлэу яІэр колхозым ратынэу унашъо къафашІыгъ. Еутых унагъом илээс пчъагъэм зэригъэуІугъэ былымхэр колхозым ие хъугъэх. Нахъ тэрэзэу лажъэхэу чылэм дэххэр «кулак» аІуи нэпч рафыгъэх. Чылэм шыщ цыфхэр милиционерыр ягъусэу яцагу къыдахъэх, унэм ит мебелыр, тепІон-кІэлъынхэр, алырэгъухэр ращыгъэх. «Мыхэр кулакых, арышъ зи къафэбгъанэ хъуштэп», — аІозэ, куушъагъэхэмкІэ дэкІыжыгъэх. КъыкІэлъыкІогъэ мафэм псэ-

олъапхъэу яцагу дэлъхэр дащыгъэх. Арэуштэу зэрэхъугъэзи, Шумафэ ятэрэ янэрэ колхозым шІоу шылэжъагъэх. Еутыхмэ яуагъо лажъэрэ хъакъэрэ зэримылаагъэм къыхэкІэу нэужым аухыжыгъ.

Шумафэ къутырэу Краснэм дэтыгъэ илээсибл еджапІэр къызеух нэужыгукІэ зыдиІыгъыгъэ шІоигъоныгъэм тетэу 1938-рэ илээсым Адыгэ кІэлэегъэджэ училищым чІэхъагъ. А илээсхэр колхозник унагъомкІэ хылыагъэх. УикІалэ зыгорэм шебгъэдженым пае ышхыштыри цыгыштыри ІэкІэгъэхъэгъэнхэр ны-тыхэм къяхы-

Къыблэ фронтым щызэуагъ

лэкІыштыгъэ. Шыгъын рашэфынэу ахыщэ зІэу чылэм дэсыгъэр зырыз дэдагъ. Училищым шеджэрэм стипендиэу макІэ къыратыштыгъэр. Колхозникми лэжъапкІэ илагъэп пІоми хъушт. Къуаджэу Аскъэлае уикІэу Мыекъуапэ укІоныр ІэшІэхыгъэп. Километрэ 85-рэ зэрылъ гъогууанэр нахыбэрэмкІэ мэфэ реным зэпачыштыгъ. Транспортэу шылагъэр цуку е шыкузэкІэт. Ахэри гъогум уапэ къышчымыфэхэмэ, лъэскІоныр къебэкІыштыгъ.

А лъэхъаным педучилищым кІэлэегъаджэу Іутыгъэхэ ПшыунэлІ КЫшмае, ащ ипшгъэшэ Шайдэт, НэмыгІэкъо Юсыф, адрэхэми ягугъу дахэкІэ Шумафэ къешІыжы. 1940-рэ илээсым, училищыр къызэриуыгъэм лыпытуу, Шумафэ Дзэ Плыжыым къулыкъу щыхынэу ашагъ. Игъусагъэх училищыр къыдзыухыгъэхэу Хъатыгъужыкыуае шыщэу Дзыбэ Хъалимэ, Адэмые къышхыгъэу ЯкІэкъо Абдулахъ. Училищым шеджэ зэхъум а зы группэм къыдзыгъэх Хъэдэгъэлэ Аскэр, Тамбий Джантыгъэ, Абэтэ Цуцэ, Гъогъо Симэ, нэмыкІхэри.

Хэгъэгу зэошхом Шумафэ чанэу хэлэжъагъ, анахъ зэо пхъашэхэр зыщыкІогъэхэ чІыпІэхэр пэкІэкІыгъэхэу, уІэгъэ хылыбэ телъэу 1944-рэ илээсым ядэжъ къэкІоужыгъ. Ар Керч-Феодосие хы десант операциэу 1942-рэ илээсым зэхашэгъагъэм хэлэжъагъ. Десантым хэтхэм пшъэрылэ ялагъ пным идзэ хэшыпыкІыгъэ купэу Севастополь къекІурэр къызэтырагъэуцонэу,

етІанэ Керчрэ Феодосиерэ тидзэхэм аштэгъынхэу, джащ фэдэу Керч ихыгъэхъунэныкыо шхъафит ашыжынынэу, Къырыми фашистхэр рафыжынынхэу. РагъэтІысыкІырэ десантэу адыгэ кІалэр зыхэтыр зежъэм кІымэфэ гузэгугъ. Хыр лъэшэу уалъэштыгъ, хынэпкъхэм мылыр аклэрыштыхъэгъагъ. Къухъэр ерагъэу мээекІо, хы ШуцІэ флотымрэ Азовскэ дзэ флотилиерэ амал ялагъэп дзэ техникэр нэпкъым рашэлэнэу ыкІи дзэр ащ рагъэолэнэу. Ащ пае пцэжыиешэ къухъэхэм десантникхэр арысыгъэх. Ахэр чэщныкыом Новороссийскэ къухъэуцупІэм ІулыкІыгъэх. Шумафэ ротэм иполитрукыгъэти, дзэкІолІхэм агу къызэрэдишэ ешт амалхэр иІэубытыпІэхэу Урысые флотым ихыишъэ фэгъэхъыгъэ къэбархэр десантникхэм къафиІуатэштыгъ, я Хэгъэгу шІу зэралъэгъуштым тегъэпсыкІыгъэ хъугъэ-шІэгъэ гэгъшІэгъонхэм ахигъэдалоштыгъэх. Башэрэ мыкІуагъэхэу нэмыц самолетхэр къашъхъарыбыбэх, ракетэкІэ хыр къагъэнэфзэ бомбэхэр къырадзыхыгъэх.

Нэф къызэшъым Феодосие хытІуалэм инэпкъхэр къэлэегъуагъэх. Пый самолетхэр джыри къатегыбэхэи къауагъэх. Кухъэу зэрысхэм къытефэгъэ топыщэм метрэныкыо фэдиз пхыриутыгъ, нэбгырэ 18 хэкІодагъ, 31-рэ улагъэ хэхъуагъ. Къыпхыраутыгъэу псыр къызэрихъэрэ специалистхэм агъэпытагъ. Чылымэ нэсынхэ-

кІэ метрэ 70-рэ нахыбэ къэмынагъэу къухъэм икІыхи, хыпс чыІэм зыхатэкъуагъ. Пый самолетхэм бомбэхэр къахадзэх, укІыгъэу ыкІи улагъэу яІэр макІэп. Десантник купэу къухъэм исыгъэр чІылымэ зынэсым, къалэу Феодосие тидзэхэм шхъафит ашыжыгъэу къычІэкІыгъ. Ар зилэшлагъэхэр хы лъэсыдзэ штурмовой батальонэу къалэм изыбгъу лъэныкыо къекІугъэм хэтыгъэхэр арых. Мыдрэ десант купым хэхъэрэ пулемет ротэу Еутыхыр зизамполитми чІэнагъэу ышІыгъэр макІэп. Мэфэ заулэ тешлагъэу десантникхэр зыхэхъэхэрэ шхончэо полкъым чІэнагъэу

мэм икІутафэ къытефи ышъхъэ къыулагъ. Ар зэхъужыым а илээс дэдэм ибжыхъэ ылакыо хылыгъэу къауІи, госпиталым чІагъэгъолъхъагъ. 1944-рэ илээсым, мэзаем и 20-м дзэ-врач комиссиэм иунашъокІэ дзэм хэтыжыын ымылэкІыштыгъэу алытагъ. Джащ тетэу ядэжъ къэкІоужыгъ.

Зигугъу къэсшырэ ветераныр къыблэ фронтми щызэуагъ. Миусс псыхъом дэжъ тидзэхэм шаІыгъыгъэ ухъумэпІэ чІыпІэм мэхъанэ илагъ Донбасс пным къыІэкІэхыжыгъэнымкІэ. 1943-рэ илээсым игъэмафэ мы чІыпІэм зэошхоу тидзэхэм щашыгъэхэм яшІуагъэкІэ, къалэхэу ыкІи чылэхэу а шІо-мыкІ къычІэхыпІэм къыхиубытэхэрэр шхъафит ашыжыгъэх. Ащи Шумафэ илахъэ хэлъ.

Дзэм къызыхэкІыжыым бэщитІур кІэгъэкъуагъэу Шумафэ бэрэ хэтыгъ. 1959-рэ илээсым егъэджен-пІуныгъэ ІофшІэным зыфигъэзэжыгъ. Іоф ышІэзэ Къэбэртэе-Бэлъкъар университетыр къыухыгъ. Адыгэ хэку очнэ-заочнэ еджапІэм иапэрэ директорыгъ. Ащ икІутамахэр районхэм къащызІухыгъэнхэр зишІушІагъэр Шумаф. Гурыт еджапІэу районхэм арытхэм чылэхэм адэс ныбжыкІэу ащеджагъэр ыкІи къэзыухыгъэр бэ. Пенсиэм окІофэ Шумафэ егъэджен-пІуныгъэ ІофшІэным чанэу пылыгъ. КІэлэегъаджэхэм яшІэныгъэ зышыхагъэхэрэ хэку институтым Іоф шишІагъ. Тидэ шылэжъагъэми, Еутыхыр зыхэт коллективхэм шІукІэ закъыхигъэщэу, специалист дэгъоу закышыгъэлъэгъуагъ.

1980-рэ илээсым къалэу Мыекъуапэ икІыжи Аскъэлае ыгъэзэжыгъэу зэошхом иветеран дэс. Яколхозштыгъэм ипарткабинет илээс заулэрэ ипэшэагъ, ащ дигъэцэкІагъ ветеранхэм ячІыпІэ совет итхъамэтэ общественнэ ІэнатІи. Ащ ыуж сэкъатхэм я Теуцожэ район обществэ итхъамэтэагъ, чылэ пэпч а обществэм ипэублэ организациехэр щызэхэщэгъэнхэм икІэщэкІуагъ.

Ыныбжэ елтытыгъэу ветераныр джы тІысыжыгъэу иунэ ис. Арэу шытми, сэкъатхэм ярайон совет иправление ыкІи ащ ичІыпІэ пэублэ организацие ахэт. Сыд илІэужыгъорэ Іофыгъо ячылэ, ярайон ащызэхашагъэми рамыгъэблагъэу хъурэп. Ащ фэдэ цыф зэхэхъэхэм ахэлэжъэн зыхъукІэ фронтым къышчыгъэу орденхэмрэ медальхэмрэ зыхэлъ Іакор зыщелъэ, ащ бухарскэ адыгэ пэло дахэр диштэу лылыгъэупхъэшхор къахэшы.

Тызэхъэгъэ илээсым мэкьюогъум и 22-м Хэгъэгу зэошхор къызежъагъэр илээс 70-рэ хъушт. А мэфэкІышхор игъэкІотыгъэу хэгъэгум шыхагъэунэфыкІышт. Еутых Шумафэ а юбилей шІагъом имызакъоу, къыхъэгъэ илээсыкІэм фэшІи тыфэгъушІо, ветеранхэм ясатыр бэрэ хэтынэу тыфэлъаІо.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм ясовет ипресс-секретарь.
Сурэгтым итыр: Еутых Шумаф.

Тызызёлокэм, Тэмарэ синэ-Йосагъэп. Студент пшэщэгъэжыехэм ахэтэу кызыспэгъоклым ахэм яклэзэгъаджэми сшагъэп. Итеплэи иныбжыклагъи ямылгытыгъэу, ишлэныгъэхэмклэ зынэсыгъэр, докторщлэ кызырилэжыгъэр згъэшагъэ икыгъ.

Тэмарэ Краснодар дэт медицинэ Академиер кызеухым ыуж Адыгэ республикэ клиникэскэ симэдэжэщым интерна-турэр шихыгъ ипульмонологическэ отделением ипашэу, УФ-м изаслуженнэ врачэу Нэхэе Мирэ Мосэ ыпхъум кыфэсэжы-нэу пшэздэклыжы илагъ. Ар кыашхъамысэу Иофым зэрэхищэщыгъэхэм, шлэныгъэ куухэр, шыклэ-амалхэр кызылэ-гъэхъанхэм зэрэпылгыгъэм пае инэу фэразэу ыгу къеклыжы. Ежыр исэнэхъатклэ — терапевт, илофклэ клоцл узхэм афэгъэзэгъ.

Сыдэуштэу охътэ клэкыклэ Тэмарэ медицинэ шлэныгъэхэмклэ доктор хъугъа? Зыбгъумклэ, цыфхэм япсауныгъэ кыэушхъумэгъэным бзылгыгъэ ныбжыклым зызэрэфигъэзэгъэр бгъэшлэгъонэу шытэп, анахъэу кыгъэшлагъэм а Иофым яти зэрэпылгыгъэр кыдэплыгъэмэ. Ятлонэрэмклэ, нэмыкл сэнэхъат кыыхыгъэу иго ифагъэп — кызылхъугъэм кышгэгъэжыгъэу халат фыжы зыщыгъ цыф нэмыкл ылъэгъугъэп пмои ухэукоштэп. Ятэ ишэогухэм, илофшлэгъухэм ылапэ алыгъэу, илэсищ зыхъугъэм кышгэгъэжыгъэу, Мыекъуапэ иурам шхъалэ мэфэкл мафэхэм кыарыклоштыгъэхэ демонстрантхэм ахэтыгъ. Арышгъ, Тэмарэ медицинэ фэлэжыныр ыгукли ыпсэкли кыыхыгъэу шыт, цыфхэм япсауныгъэ зэрэбгъэпытэщым дэлажэ.

«Лыдэклае зилэхэмрэ пшэ-рыщэ хъугъэ цыфхэмрэ япсауныгъэ зыпк игъэуоужыгъэ-ным пае технологиклэхэу зышлуагъэ кыаглохэрэр зэтефыгъэу (дифференцированнэу) гъэфедэгъэнхэм методическэ лыапсэу илэхэмрэ еплыклэхэмрэ», — джары Тэмарэ идиссертацие зэреджагъэр. Иофшлагъэ кызышгэгъэу гъэ-ральной кыралыгъо учрежде-ниеу «Урысыем медицинэ тех-никэмклэ научнэ ушэтынхэмрэ уплэклунхэмрэ зышашлырэ институт» зыфиорэр ары.

Ученэ Советым нэгъырэ 20 хэтыгъ. Ахэм амыгъэшлэгъон альэклыгъэп медицинэ офици-альнэу кыхэхъэгъэклэ кыта-мэу мытрадиционнэ Изаклэм кыпкырыкыгъэ темэмклэ бзылгыгъэ ныбжыклым кан-

дидатскэ Иофшлагъэм нэмыклэу ученэ степень кызырилэжыны диссертацие кызырилэжыны-рышгъугъэр. Агу етыгъэу кьедэлугъэх, упчлабэ кыратыгъ. Кыиорэр зэклэ, ыгъэфедэрэ методикэр ашлогъэшлэгъоныгъ, агу рыхыгъ. Зэклэми ашлэ ашлоигъагъ Тэмарэ цыфым ипсауныгъэ зыпк итэу илэ-сыбэ ыгъэшлэным пае Иофым еклолалэхэр кызырэфигъо-тыгъэхэр, ахэр шлуагъэ кытэу зэригъэфедэхэрэр.

уишлуагъэ ебгъэкышгъуштэп. Традиционнэ медицинэр узыр кызырэгъэжыгъэхэмклэ Изы-лэгъу псынклэ мэхъу, мытради-ционнэ цыфыр мысымэдже-ным фэлорышлэ, ипсауныгъэ кыгъэгъунэ.

Тэмарэ ятэу Даутэ Юрэ илэ-сыбэ хъугъэу зыпыл Иофымклэ — цыфхэм япсауныгъэ кызы-рэгъэбгъэнен плэкыштыр кызыушыхъатырэ амалхэу, шлэныгъэхэу, шыклэхэу ыгъо-игъэхэм ахигъэхъонэу ыкли ахэр

зэклэм анахъ Иоф кынэу Тэма-рэ елгытэ.

— Зэсэгъэ еплыкыгъэу цы-фым ипсауныгъэ фырилэр зб-лэгъэхъугъэн фае, — ело Тэ-марэ. — Шхыныгъохэр зэрэ-лэшлэхэм нэмыклэу шлуагъэу пкышгъолым кыфахъырэр кыдылгытэу, кыгурылоу еб-гъасэмэ, узыхэм амыгъэулэу, ипсауныгъэ зэщымыкыоу гъэ-шлэ кыхъэ ыгъэшлэгъэ. Еж Тэмари а гъогу хэхыгъэм рэкло. Ар гушхо, ишхысгъып,

— ГОУ ВПО-у «Мыекъопэ кыралыгъо технологическэ университетым» илечбнэ фа-культет Иоф шысэшлэ, лечбнэ дисциплинэхэмклэ кафедрэм сыридоцент, — кыгъиуагъ Тэ-марэ. — Апэрэу мы илэсым ныбжыкклэ куп тиинститут члэдгъэкышты. Ащ фэдэ хъугъэ-шлагъэм шэгъушлыкы, еж илахъэу Иофым хэлъыр зы кызытыримыгъанэу егъэпаклэ. Студентхэм арилоштыр ешлэ, аригъэшлэштыр лэклэл.

Тэмарэ мединститутым зэрэщыригъаджэхэрэм фэшхъа-фэу яунэе клиникэу «Псауныгъэм игупч» зыфиорэми Иоф шешлэ.

— Традиционнэ (европейскэ) Изаклэмрэ мытрадиционнэ цыфым узэрелээшты шыклэхэмклэ зтэкых, — ело Тэмарэ, — сэ нахъ сызыфэ-щагъэр ыкли гуахъо зыхэзгъуатэрэр аужырэр ары. Ау кыасло сшлоигъу медицинэ гъэ-сэныгъэ уимылэми хъунэу ащ кызыримыкырэр. Ар зымыгъ-эгъотыгъэмэ, сымаджэм тэрэ-зэу уелээн плэкыштытэп,

лгыгъэклотэнхэу илэр ыкли зы-щыгъугъырэр ыпхъу ары. Непэ ахэр зэготхэу зэдэлажэх, тлури медицинэ шлэныгъэхэмклэ док-торых, мытрадиционнэ Изаклэм Адыгеим лъэгъохэщ шыфэхъ-угъэх. Бэ цыфэу кыауаллэрэр, яшлуагъэ зэрагъэкырэр. Ятло-нэрэуи, ячэнэрэуи кытезыгъ-зэгъэхэрэр цыфхэм ахэтых, профилактикэ ышлыгъэу илэс къэс кыафаклохэри шылэх.

Врач ныбжыклым кызыри-лорэмклэ, яметодикэ лыапсэу илэр цыфым ыпкышгъол, ыгу, ыклоцл, илынтфэхэр пытэхэу кызытэгъэнэгъэнхэм фэшл еж-ежырэу зыфэсакыжыны, ип-сауныгъэ кызытыригъэнэн зэрильэкыштыр гурыбгъэлоныр ыкли зэхэбгъэшлыкыныр ары.

Башэ пшхыныр хъарам. Нэ-гъумкли, шлукли, нэмыкл органхэмкли дэгъоп, кын аре-гъэлэгъэу. Умышхэу е маклэу ушхэзэ, организмэм зыгъэпсэ-фыгъо уахътэ ебгъэгъотымэ, псауныгъэри кырыури кызы-тенэх. Ар еж-ежырэу хэти кыгурылоу, зыфэсакыжыгъэу, зыфэгумэкыжыгъэу ебгъэсэныр

лэныкыо пстэумкли ятэ фэдэ хъумэ шлоигъу.

— Диссертациер згъэхъа-зырэ зэхъум, цыфмэ кыаузырэ узхэу кыхэхыгъэхэр ученэ Советым хэтхэм агъэшлэгъо-гъагъ. Традиционнэ медицинэр лыдэклуае зыпэуцужырэр бэшлагъэ, ау ар плэлэ гъэ-нэфэгъэкл агъэсамбыры нахъ, теклошгъухэрэп — нэужыми лыр дэмыклоежыгъэу афэшлы-рэп. Ащ фэдэ узыр кызыфэ-хыгъэхэр лээгъу уцхэм (хи-мие зыхэлэ медикаментхэм) арагъашгъох. Лыдэклуаер зы-щыгупсэфыр уахътэми, кы-гъэшлэгъу кыагъэшлэфи зэ-пымыоу уцхэм яшэ зыпытын-хэу кыарало. Джащ фэдэ онтэ-гъушэ хъугъэ цыфхэри. Ме-тодикэ зэфэшхъафхэр агъэ-федэхэзэ, япшэрыгъэ хагъэ-кышгъ, нэужым псынклэу ахэ-жыжы, — игупшысэхэри ишлэныгъэхэри кыдыдиго-щыгъэх Тэмарэ.

Ащ илэс 36-у кыгъэшла-гъэм зэреджэгъэ илэсхэр хэб-гъэкыжыхэмэ, унагъо ышлэнэу, сабыищ кыфэхъунэу, кандидат-

скэ, етланэ докторскэ дис-сертациехэр ытхынхэу иго зэ-рифагъэр бзылгыгъэмклэ гъэхъэгъэшхоу шыт. Хъулыф-гъабэми кыадэхъурэп ащ фэдэ.

Сабыищыр, шхъэгъусэр зэрэбгъэхъэщтхэм, ящыгъын-хэр зэрэбгъэкъэбзэщтхэм, пшээшгъэжыгъэхэр зэрэбгъэ-джэщтхэм язакъом,и уахъгъэу атеклоадэрэр маклэп. Иофшлэни-лээни ахэм ахэтыжы. Ау Тэ-марэ ышлэрэ пстэум гуахъо зэрэхигъуатэрэм кыарыу лые кыхылыхъэрэм фэдэ. Езэщырэп, ыгу ыгъэцыкылурэп, зыфежы-рэ пстэуми ишпыпкыгъэ апылэ. Иофшлэклошхоу, чанэу, цыф емызэщэу зэрэщытым гугъэ кыеты илэс заулэклэ Тэмарэ исэнэхъат статус джыри зыкы-лэтынэу — профессорыцлэр кыфаусынэу.

«Восстановительная меди-цина» зыфиорэ гушылэхэр офи-циальнэ медицинэм кызылхэ-хъагъэхэр бэшлагъэп. 1998-рэ илэсыр ары нылэп сэнэхъатэу «Врач восстановительной дис-циплины» зыфиорэр шылэ зы-хъугъэр. Джащ фэдэ врач Тэ-мари. Иофшлагъэ кьедэлугъэ ученэхэм зыклагъэшлэгъо-гъэри джары — традиционнэ медицинэм кыхэхъэгъэ лэны-кыаглоклэ бзылгыгъэ ныб-жыклым диссертацие ыгъэхъа-зырынэу иго зэрифагъэр ары.

Узхэм амыгъэгумэкыгъэу псэ-ухэ зышлоигъо цыфхэм Тэма-рэ Иоф адешлэ. Кыаузыгъэхэр, непэ япсауныгъэ изытет зэрэ-гъашлэх, ахэм япсауныгъэ зыпкэ зэрибгъэуоужыштыр арело, арегъэлэгъу.

Иунагъо исхэми афэсакы. Пшээшгъэжыгъэхэм, кызылхэ-угъэхэм кышгэгъэжыгъэу, лым хъалыгъу дашхырэп, щайм игъусэр печенье, хъалыгъу фаехэмэ изакъоу ашхы.

— Сыда уилофклэ анахъ мэ-хъанэ зилэу плыгътэрэр? — теупчлыгъ Тэмарэ.

— Цыфыр опсэуфэклэ ыгъэ-цэклэн фэе программэр зэхэ-гъэшлыкыгъэныр ары. Ар зэп-хыгъэр ипсауныгъэ ары, арышгъ, зыпымыоу Иоф зыдылэжыны фае. Узхэр зэрэбгъэхъужыштытхэм афэгъэхыгъэу кыбарэу шылэр бэдэд. Ахэр цыфхэм зэрало-жыкы, агъэфедэх, зэлэзжыкы. Тэ зыгорэм ылауагъэмклэ тымызе-клоу, тэр-тэрэу дгъэуныфгыгъэ, ты-ушэтыгъэ амалхэр ары дгъэфе-дэхэрэр. Ахэм яшлуагъэу кы-клорэ зыкыпфэгъэгъэрэ цыф-хэм янэрылэгъу.

Хэтэ зышлэрэр, тапэклэ зы-щагъэхъужыгъэхэр чыплэ кыо-дыеу шымыгъэу «Псауныгъэм игупч» Уракъ Тэмарэ илэзаклэ шызэрагъэшлэнэу ыкли кы-шызлэклагъэхъанэу чыплэ, хэ-гъэгъу зэфэшхъафхэм кыары-кыгъэ врачхэр кыаглохэу, зы-щагъасэу хъуныр пшлэхэнэп.

Тэмарэ игухэлхэр кыдэ-хъунхэу тыфэлъало. Ичаныгъэ пае «Аферым!» етлэло. Гъогу маф, Тэмари! Медицинэм ишгъэф-хэр нахыбэу кызылэклэб-гъэхъанхэу пфэтлэло.

ШБАУКЪО Аслъангуаш.
Сурэтхэм арытхэр: **Ученэ Советым хэт купым Уракъ Тэмарэ ахэт. (Джабгъумклэ шытхэм ячэнэрэ); ипшэ-шъищ ягъус.**

Цыфыр зыщыпсээрэ дунаим щилэгурэ зэхоклыныгэхэм, цыф зэфыщытыклэхэм, нэмык кэбар зэфышхыафхэм еплтыклэ тэрэххэр афыриэ хунымклэ, плуныгэ-гъэсэныгэ ыгъотынымклэ, игушхыэлэжыгэ хэбонымклэ лъэшэу зышугагэ кьа-клорэмэ зэу ащыт тхылэ еджэныр.

Шыпкэ, илээс заулэклэ узэклэ-бэжмэ, тхылэеджэхэм ясатырхэр нахь плуаклэ зэрэхугэхэм гу лы-отэ. Тхылэеджэм зыфэе тхылгыр ымыгъотыклэ арэп, узыфаер тхылгышэ тучанхэм атебгъотэшт, сьд фэдэ лъэныкьом фэгъэхыгъэм, кытегушылэми, тхылэ кышхохэри сурэт нэикл-йуиклэхэмклэ гъэклэрэклэ-гэхэу, агъэбыллыни, зытеуклыты-хыабынхи шылэжэп. Зэклэ кьа-луатэ, кьагэлыагэ... ау цыфхэр ащ фэдэ тхылэхэм ясэжыгэх, ашлэгъэшлэгъоныжэп, «загъэшхэклэ».

Сьдэуштэу хуыгъэми, цыфхэм шылэныгэм зэрэцагъэунафыгэм фэдэу, шлур — ем, нэфынэр — шлун-кым, шыпкээр — пцым, кьабээр — шлоим, дэхагээр — лэягэм те-клоштых. Непэрэ еплгыклэхэу тхылэхэми, ахэр зытхырэ тхакло-хэми афырлэхэр зэхоклыштых. Тхылгым цыфыр еплу, елэжы, шлум, дэхагэм афегъасэ, шлэныгъа-клэхэр лэклэжэх, дунаим хещэ.

Тилэпкэ литератури ыпэклэ лъэкуатэ, титхаклохэр литературэм ижанрэ пстэуми дахэу ащэлажэх, тхылэ дэгъухэмкли тагъэгушлэ.

Адыгэ литературэм ихъарзынэщ хэбоным зилахышлэ хэзылхыа-гэмэ ащыт титхэкло нахыжэхэм ясатыр хэтыгэ лэшыны Хьазрэт. Илээс 25-м итэу тхэныр ригъажы, илээс 36-м ехурэ, идунай ехъожыфэ нэс, адыгэ литературэм хьалэлэу шылэжыагэ. Итхылхэр псынклэу илээс-илээситлу азыфагоу кьыдэ-кыштыгэх: 1954-рэ илээсым — «Ныбджэгъу шыпкэ», 1956-м — «Зэгъогогъухэр», 1957-м — «Кы-мафэми шылблэр мао», 1958-м — «Нэфын», 1959-м — «Баснэхэр», 1960-м — «Жыбгъэм хэт чыг-хэр», нэмыкхэри. Зэпстэумкли Хьаз-рэт повестхэр, усэхэр, баснэхэр, ро-манхэр зыдэт тхылэхэу адыгабзэклэ — 27-рэ, урысыбзэклэ — 8 кы-дигъэклыгэх, анахыбэ зытхыгэ тхаклохэм ащыт.

Илээсибл еджаплэр кьызеухым, илээс 15-м итэу колхозым Иоф ши-шлэг. 1943—1950-рэ илээсхэм дзэм кьулыкьу шихыгэ, ащ кьызе-кыжым Адыгэ тхылэ тедзаплэм, хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» Иоф ащишлаг, журналэу «Зэкъошныгэ» зыфиорэм иредак-тор шьхыагэу лэжыагэ.

1962 — 1964-рэ илээсхэм М. Горь-кэм ышлэ зыхырэ институтэу Мос-ква дэтым и Апшгэрэ литературнэ курсхэм ащеджагэ. Хьазрэт ыт-хыгэ расказхэм, повестхэм ащыщхэр Москва кьыщыдэклэрэ журналхэм кьадэхыагэх, иусэхэр, ирасказхэр нэмыкыбзэхэмкли зэрадзэклыгэх. Ежыри М. Горькэм, А. Чеховым, Т. Шевченкэм, К. Хе-тагуровым, Я. Купала, А. Исаакян, Д. Гулиа, С. Маршак, С. Михалко-вым атхыгэмэ ащыщхэр адыгаб-зэклэ зэридзэклыгэх. Ипсес-пшы-сэу «Шъэомафэ шэкложым ыкьу» зыфиорэр Адыгэ драматическэ те-атрэу А.С. Пушкиным ышлэ зыхы-рэм исценэ шагъэуцугэ.

Хьазрэт Адыгэ Республикэм културэмкли изаслуженнэ Иоф-шлаг, Урысые Федерацием итха-клохэм я Союз 1958-рэ илээсым кьышгэжыагэу хэтыгэ. Джары клэклэу тхаклом творческэ гъогоу кьыкыгъэр зыфэдэр. Ар мыкыхэ дэдагэми Иофэу зэшлуиыгъэр, тхылэу ытхи кьыдэклэгъэр маклэп.

Мыщ дэжым хэзгъэунафыклымэ сшлоигу Хьазрэт иусэхэм, ирасказ-хэм, ибаснэхэм, иповестхэм, иро-манхэм ащыщхэр бэ хуэхэу адыгэ литературэмкли программэ диштэ-хэу, ублэлэплэ классхэм кьащыуб-лагэу я 11-рэ классхэм кьанэсы-жэу, еджаплэхэм зэращырагэ-джэрэ тхылэхэм кьазэрадэхыагэ-хэр. Ахэм язакъоп, Адыгэ кьэра-лыгъо университетым шеджэрэ студентхэми Хьазрэт итхылхэр зэрагъашлэх, образхэр зэхафых, щызэнакыокух.

Хьазрэт итхылхэм уаджэныр кьинэп, псынклэ, гурылогъошлх, гум кьенэжыых. Уаджэнэу узы-фежыэклэ, узылэпашэ. Итворче-ствэ цыф лэпкэ зэфышхыафхэм язэкъошныгэ ехыллэгъэ произ-ведениехэм, адыгабзэм фэгъэ-хыгэ рассказ клэклэхэм, клэлэ-цыкылухэм апае ытхыгэ пшысэ-хэм, баснэхэм, усэхэм ыкли нэ-мыкыхэм чыплэ гъэнэфагэ ша-убытыгэ.

Хьазрэт зысшлэрэр бэшлагэ, ежэ тхаклохэм я Союз хэтыгэ, сэ гурыт еджаплэм джыри сыщеджэ-штыгэ. Илээсхэр псынклэу зэ-клэлыкылауагэх, институтри кьэ-сыухи, тичылэ гурыт еджаплэм

тхаклохэр ныкыуалэ члэшхыагэх» алонышэ, кьышгэтегушылэжыных.

Лъэустэн Юсыф Хьазрэт кьеплы, кьылауагэр тлэклэ ыгу зэрэримыхы-гъэр кьыхэщэу, ежэ зэрэнахыжы-р лэубытыплэ ышлэзэ, кьесэмэркыу-гэ:

Гукъэклыжэ лэаплэхэр

илээсикэ Иоф зыщысэшлэ ужым Мыкыуапэ дгъэзжыгъэу тыщып-сэуштыгэ. Хьазрэтэ сэрэпэ а зы урамым, а зы хьаблэм тызэдыте-сыгэ, а зы Иофшлэпэми илээсиплэ тызэдылутыгэ. Ащ кьыхэкыклэ, дэгъоу тызэрэшлэштыгэ.

Ахэм сакыпкырыкылызэ, Хьаз-рэт фэгъэхыгэ гукъэклыжэ горэ-хэм ягугъу кьэсшын. Кьызэрэ-сугагэу, тхаклохэр зысэлэгъум гурыт еджаплэм сыщеджэштыгэ. Мафэ горэм Мыкыуапэ кьыкын-хэш, адыгэ тхаклохэр тичылэ кьы-зэрэклоштхэр зэхэтхыгэ. Хэзгэ-унафыкы сшлоигу: титхаклохэм атхыгэхэм тшлогъэшлэгъонэу тя-дужэштыгэ, адыгэ литературэм иурукхэм ташатэгущылэштыгэ, темэхэр, образхэр зэхэтфыштыгэх, ау ежэхэр тлэгъугъэхэу, тшлэхэу шы-тыгэпты, уахтэу кьызыкылоштхэм тшлуабэ дашлэу мэфэ реным тыхэ-тыгэ. Бжыхэ клэсагэ, чылагэ. Колхоз правлением иунэ зэлулэгъур шыкылауагэ. Цыфэу кьеклолагъэр члэзэрэмыгафэу коридорми, шагу-ми адэтыгэх. Цысыплэхэри икьу-штыгэхэп, шытыгъэр нахыбагэ.

Зэлулэгъур колхоз тхьаматэм кьызылуи, хьаклэхэм нэлуасэ кьа-фишыгэх. Ахэр нэггыриш хуыш-тыгэх: Лъэустэн Юсыф, лэшыны Хьазрэт, ящэнэрэр кьэсшлэжырэп. Зэлулэгъур зыклорэр сыхьатым кьехуыгэ, тлэгъурэри, зэхэтхырэри тшлогъэшлэгъон, титхаклохэм тяп-лы. Конторэ клоцыр фэбашэ кьэ-хуыгэ, тутын лугъоми жьыр кьыуи-гъащэрэп.

Хьазрэт иджыбэ лэпэлэплэжыкыр кьырихи, ынэгуи ыпшаштэуи пклан-тлэр атырилэкыкылыгэ, члэхэм кьа-хашлы, зыфэмышлэжыкыу кьылауагэ:

— Пчээр лушху, тхьагэбэгъон куп, тычлэжыгэллыхыашт. «Кьун-чыкыохьаблэхэм колхоз конторэм

— Зэклэмэ гу альэотэ, пшхьэ зэрэиныр арын фае ауштэу зыклэ-хурэр, акылыу илыри бэ, зыдэл-хыжыштыр пшлэрэп.

Хьазрэт Юсыф кьыфыдыреплэ-кли, ылэгъугъэр зэрэмыныр кьы-клигэтхызызэ, кьесэмэркыуужыгэ:

— Юсыф, а лэныкыомклэ укы-кын хьумэ, о пшхьэ акылыу илыр мэклэ дэдэн фае. (Члэхэр кьэзэрэ-гъэхыгэх).

Лъэустэн Юсыф тхьэжэу кьэщ-хыгэ, иджуапи хьазырыгэ:

— Хьазрэт, кьэплуагэм фэгъэ-хыгэу цыф луш горэм (ышхьэ ла-пэклэ теуложызызэ) мырэуштэу ыло-гъагэ: «Мой стакан маленький, но я пью из своего стакана».

Члэхэр зэклэ кьэзэрэгъэхыгэх, сэмэркыуэр кьагурылауагэ.

Зэлулэгъур зышлэгъэм илээс 53-рэ тешлэжыгэ, ау непи ар сшы-мыгъушпашагэу кьыздесэхыа-кы. Юсыф стаканым фэгъэхыгэу кьы-логъэгэ гушылэхэм мызэу-мытлоу нэмык тхылэхэм сашылуклэжэу хуыгэ, нэггырабэми агъэфедэ.

Хьазрэт ишэн зэхэлкыклэ теу-бытагэ зыхэлэ лы лушэу, пкыеу, кьызтегушылэрэм гушшысэ куоу хэлгыр кьыгъэнафэзэ, зыфэсакы-жызызэ, гушылэу кьылорэм хэшылк зэрэфырилэр кьыхэщэу, щысэхэмклэ кьыгъэшшпкэжызызэ, гушылэ-штыгэ. Хэшылк тэрэз зыфыри-лэмклэ е лэныкыо горэмклэ уенэкыо-кыуныр псынклэгъуагэп, ежэ зы-фиорэм тепшынышэ о зыфапторэм кьэбгъэуцоллэныр, ебгъэштэныр хылызэ дэдэу шытыгэ. Ауштэу зэ-рэщытыр нэмык тхаклохэми да-шлэштыгэ.

Ащ кьыхэкыклэ Бэрэтэрэ Хьами-дэ рилоштыгэ:

— Хьазрэт, сыда о кьапторэр ре-

нэу шыпкэу заклэу, нэмыкыхэм кьапторэр мыгъэрэзэу кьызыкыпшлэ-шырэр?

— А тхьагэбэгъон, ауштэу клорэп сэ. Кьапторэр мышгыпкэ-мэ, щысэхэмклэ ар зыдэсэгъэшлэжэ. Зэнэкыокуритлум азыфагу шып-кээр кьыдэклэ хабзэ, джары сэ сы-зыфаер. Кьапторэр мышгыпкэу кьычлэклэмэ, гуапэр сиеу сызэрэмы-тэрэзыгэм сыкыеуцоллэшт.

Хьамиди, Хьазрэти тхылэеджэмэ алулэнхэр, адэгущылэнхэр яклэсэ-штыгэ, езэщыштыгэхэп.

Пчыхэ горэм ащ фэдэ зэлулэгъоу Мыкыопэ гурыт еджаплэу N11-м шылагъэм тыкыкыжыштыгэ. Бжыхэ клэсэ чылэ хьазырэу шы-тыгэ, отл-псытл лэягэ. Урамэу ты-кьызэрэкложырэ дэу кьагээнэ-фыштыгэ, лъэсгъогоу тызытетри ерагъэу тлэгъуштыгэ. Тапэ итхэу урыс ллитлу зэготэу клоштыгэх, ахэм ауж клэкл дэдэу итэу Хьаме-дэ клоштыгэ, ащ ыуж Хьазрэтэ сэ-рырэ тызэготэу зыкышетымы-гъэнэным тыпылэу тыклэлыкыло-штыгэ. Ошлэ-дэмышлэу тапэ итыгэ ллитлум язырэр сэмэгумклэ, адрэр джабгъумклэ пклагэх. Хьамидэ зэрэклорэм тетэу кьэуцун ымы-лэклэу, псынжыпсэ чылэм хэха-гэу еутэ, зыздигъэзэштыр кьы-мыгъотэу мэнэплэ. Тэри тыкызызэ-теуцон тымылэклэу игузэгуплэм тыхэхыагэ.

Сьдэу щытми, псынжым ты-кыхэкыжы, кэнаупс нахь кьабзэм тылухыагэу тыуакъэхэр тэтхыа-кыжыых. Хьамидэ тапэ итыгэ клэлитлур ыумысыхэзэ кьело:

— Джары, Хьазрэт, «уапэ итыр шлоймэ, бзаджэм ухещэ» зыкла-луагэ адыгэмэ.

Хьазрэт ар фимыштэу, мырэзэ-ныгъэр ымакэу кьыхэщэу, джуап кьетыжыкы:

— «Лушым лъэгъо шхыаф хе-щы» алоу зэхэпхыгэба адэ, тхьа-гэбэгъон? О зызэрэууцлэплы-жыгъэр Иофа, тэри зытэбгъэуцлэ-плыжыгэ нахь, зыгорэ кьапло ху-штыгэба?

Зэрагъэмысагъэр ымыштэу Хьа-мидэ зыкыеухыжы:

— Зыгорэ кьэсложыным силоф тетыгэ, сыкызэрэхэкыжыштыр сымышлэу сылхыхэзэ, зыхэсыу-ты-хыжыгэ.

Хьазрэт ныбжыкы дэдагэ усэ цыкылухэр ытхынэу зырегъажэм, мышгыжыгэу тхэшттыгэ. Илээс 13 ыныбжэу иусэу «Дзэ плыжыыр кьысэджэ» зыфиорэр 1939-рэ илээ-сым гъэзетым кьыхаригъэуштыгэ. Ащ кьышгэжыагэу тхэным ишып-кэу зыфигъэзагэ. 1953-рэ илээсым лирическэ поэмэу «Ныбджэгъу шыпкэ» зыфиорэр ытхыгэ. Джащ тетэу Хьазрэт тхэным игъогу теу-цуи, идунай ехъожыфэ нэс адыгэ литературэм шылэжыагэ. А уахтэм кьыклоцл тхылэ 40 фэдиз кьыди-гъэкыгэ.

Псаоу кьытхэтыгэмэ, Хьазрэт ыныбжэ илээс 85-рэ хуыштгыагэ. Илээс 68-м итэу ащ идунай ыхы-жыгэ. Ар бэ, маклэ тлорэп, Тхьэм кьыфитлупшыгэ уахтэр цыфы-гъэрэ шыпкыагээр хэлхэу, шлу ылыгъурэ адыгэ литературэм шы-лажэзэ, илээпкэ Иоф фишлагэ.

Хьазрэт илахыл-благъэхэм, илоф-шлэгъухэм, итворчество лытэныгэ фэзышлыштыгэ тхылэеджэ пстэ-уми ашыгъушпэрэп, шлулэ, дахэклэ агу кьагэкыжы. Лэпкыым фэ-лэжыгэ тхаклом тедэрэ гушылэ фабэхэри фалох.

ХЬАУДЭКЪО Шыхьамыз.

МУЗЕИМ ИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭМРЭ ТАРИХЪЫМРЭ

ЩЫЛЭНЫГЪЭМ УХАЩЭ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей кыщызэ-луахыгъэ къэгъэлъэгъонхэр я XX-рэ лэшлэгъум цыфмэ агъэфедэщтыгъэ техникэм, унагъом ищыкӑгъэ пкыгъохэу непэ зэхъоклыныгъэ зыфэху-хэрэм афэгъэхьыгъ.

Я XX-рэ лэшлэгъум радиор, телевидениер цыфмэ ашлогъэшлэгъоныгъэ къодыеп, ящыкӑгъэ дэдэу алытгъыгъ. Магнитофонхэр, музыкэм уедэлун зэрэплӑкышт пкыгъохэр, нэмыкӑхэри унагъомэ ялэ зэрэхуыгъэр тарихъым инэ-клубгъо хэхъагъэх. Лъэпкъ музей тарихъыкӑмкӑ иотдел ипашцэу Къудай Марыет кӑшакӑ фэхуи, къэгъэлъэгъонхэр зэхашагъэх.

— Унагъомэ апэрэ телевизорэу ялагъэхэм къуаджэм дэхэр зэрэп-

лыщтыгъэхэр, радиом ымакъэ зызэхыхыкӑ шыфхэр зэрэгущыгъэхэр, щылыныгъэм инэмыкӑ-рэ хуыгъэ-шлагъэхэр къыдэтлы-тагъэх, — ело Къудай Марыет. — Тхэкӑ цӑрылоу Кэстэнэ Дмитрий зэдӑуштыгъэ радиор, Аскӑлае ша-плугъэ Емыж Ибрахымэ ипате-фон, Гъобӑкӑуае шыщхэу Уджы-хуэхэм яунагъо шадыщтыгъэ бзы-льфыгъэ джанэм, сурэттехэу Тре-ножкиным ифотопарат, нэмыкӑ-хэми уяплъы зыхуыкӑ, цыфмэ ящылӑкӑгъэр нэгум къыкӑуо.

Къэгъэлъэгъонхэм плуныгъэ мэхъанэ ял. Уихэгъэгу, уикъалэ, уикъуаджэ ящылӑкӑгъэр, непэ хэхъоныгъэу ашыгъэр зӑбгашлэ-хэ пшӑоигъомэ, Лъэпкъ музейм егъэжӑплӑшлэ ышыгъэу тӑлытэ.

Сурэтым итыр: Къудай Марыет къэгъэлъэгъонхэм къатегу-шылэ.

ДЗЮДО. ЛЪЭХЪАНЫМРЭ ЗЭГЪЭПШЭНХЭМРЭ

Къулайныгъэр гъэхъагъэмэ якъэкӑуапӑ

Урысыем и Къыблэ шӑолъыр дзюдомкӑ изӑлуӑгъухэу Мыекъуапэ шыкӑуагъэмэ илӑс 17-м нэс зыныбжэ кӑлӑхэмрэ пшӑашӑэхэмрэ ахӑлӑжӑгъэх. Зэнӑкъо-къумэ ясудыа шӑхӑлэу Михаил Бабаевым гушылӑгъу тыфэхуыгъ. Ростов-на-Дону ар щӑпсӑу.

— 2011-рэ илӑсым апэрэ зэнӑкъокухэу зэхэтшагъэхэр Адыгэ Республикэм дӑгъоу шы-кӑуагъэх. Командих хӑлӑжӑгъэр, бӑнакӑохэр 293-рэ хуыщтыгъэх, — ело М. Бабаевым.

— Къыблэ шӑолъырымрэ Темыр Кавказымрэ административнӑу аго-щыгъэх. Ащ кыхӑкӑлӑу командӑу хӑ-лӑжӑгъэри нахь макӑлэ хуыгъэ.

— Ары. Темыр Кавказым испортсменхэр тӑ кытӑмыпхыгъэхэу шӑхӑфӑу зэнӑкъокух.

— Мыекъуапэ цызӑлуӑкӑгъэмэ ана-хъэу къахӑщыгъэхэр къыталоба.

— Астраханьрэ Къалмыктымрэ якомандӑ-хэр ауж кӑенӑх. Адыгеимрэ Краснодар краймрэ ябӑнакӑохэр анахь лӑшхэм ахӑтӑлытӑх.

— Урысыем иныбжыкӑлӑмэ якӑлӑх зэнӑкъокухэу мӑзӑем и 8 — 10-м Астрахань шыкӑлоштхэм ахӑлӑжӑшт-хэр Мыекъуапэ кыщыхӑшхуыхнхэр кӑинӑу цытыгъа?

— Бӑнӑплӑ алырӑгъур ары кыхӑхӑштхэр кызыщылӑгъуагъэхэр. Яухъазырыныгъӑкӑлэ лӑшхэу зӑтемыкӑлӑр бӑнакӑохэр нахь гъӑшлӑ-гъонӑу зэнӑкъокуыгъэх. Темыр Кавказым шыщ кӑлӑхэр Адыгеим кӑкӑуагъэхэу цытыгъэмэ, зэнӑкъокухэм текӑоныгъэр къащыдӑзыхышт-хэр нахь кӑшлӑгъуае хуыщтыгъэхэу сӑлыгът. Темыр Кавказым сӑнаушыгъэ зыхӑлӑ дзюдо-ист ныбжыкӑлэ дӑгъухэр илӑх. Ахэр Астрахань зыкӑохӑкӑлэ медальхэм афӑбӑнӑнхэм нахь фӑ-хъазырых.

— Урысыем ихӑшыпыкӑлыгъэ ныб-жыкӑлӑ командӑ хӑфӑштхэу уащӑ-гуыгъа?

— Апэрэ чӑплӑи 6-р кыдӑзыхыр бӑнакӑо-хэр хӑгъгум ихӑшыпыкӑлыгъэ командӑ рагъэ-благъэх. Тишӑолъыр ащ фӑдӑ кӑлӑхэри пшӑа-шӑэхэри кыкӑлыштых.

— Адыгеим, нэмыкӑ шӑолъырхэм ябӑнакӑохэм нахьыпӑкӑлэ зэнӑкъо-кухэм къащӑхыщтыгъэ медальхэр мӑкӑлӑгъӑп. Шӑнышӑухэм кӑядгъӑгъӑ-зӑжыныр кыдӑдӑхуышта?

— Ар упчӑлэ хылыгъ. Кӑлӑмэ техникэм, бӑ-нӑгъухэр зӑрагъӑпыштхэм бӑкӑлэ нахь дӑгъоу

Юф дамышлӑ хуыштӑп. Хабзӑу бӑнакӑлӑм хӑл-хэр дӑгъу дӑдӑу спортсменхэм зӑрагъӑшлӑн фае. Судьям упӑуцужыныу шытӑп, уедӑлун, ылорӑр бгъӑцӑклӑн фае нахь. Европэм ибӑна-кӑохэр ащкӑлэ кыттекӑох. Ахэр нахь тхӑагъӑп-цылох. Кӑуачӑкӑлэ Европэм ибӑнакӑохэм тшӑуахырӑп, бӑнӑгъум екӑлолӑкӑлӑу фашӑырӑм елытыгъэр бӑ.

— Ащ къулайныгъэм имызакъоу, акъыли ищыкӑлагъ.

— Ары. Убанзӑу зӑгъупшысэн фаер макӑлӑп.

— Тинепӑрӑ бӑнакӑомэ Европэм, ду-наим, Олимпиадӑ джӑгунхэм яче-пионхэр къахӑкӑлышта?

— Сшӑоигъу къахӑкӑлыныу, Урысыем ишӑо-льырмэ тибӑнакӑохэр ябгъапшӑмэ, тӑщ нахь лӑшхэр къахӑкӑлыштых. Ар къыдӑтлыгътӑз, ныбжыкӑлӑхэм якъулайныгъэ зӑрӑхагъӑхӑо-щтым, сӑнаушыгъэу ахӑлъыр кызырӑзӑлуахы-щтым адӑлӑжӑн зыльӑкышт тренерхэр тилӑхэу сӑлыгът.

— Тренерӑу Къыблэ шӑолъырым илӑмэ япчӑагъэ хӑхуагъа?

— Аужырӑ илӑеси 5-р пштӑмэ, Адыгеим, Краснодар крайм, нэмыкӑхэми ятренерхэр на-хыбӑ хуыгъэх. Шӑуӑкӑлэ кыхӑсӑгъӑшчы бизне-сым хӑхӑагъэхэу лажӑщтыгъэмэ ащыщхэм спортым кызырӑгъӑзӑжырӑр, ныбжыкӑлӑхэм Юф адашӑлӑнӑу зӑрӑфежӑжыгъэхэр.

— Тренерхэм япчӑагъэ зӑрӑхӑхуа-гъэр тигуапӑ. Ядӑгъуыгъэ укытегушылӑным уфӑхъазырба?

— Спортым кызыгъӑзӑжыхэрӑр Юфшӑлӑн зымыгъотыхэрӑр арӑп. Яшӑуагъэ кызыгъӑкӑлон зыльӑкыштхэр арых икӑрыкӑлӑу алырӑгъум кытӑхӑажыхэрӑр.

— Кавказым тыщӑпсӑу. Жыр мыщ шыкӑабз, тикъушӑхӑхэр гулӑтыплӑх. Арӑу шытми, тиспортсменхэм гъӑрет ямылӑу, кӑуачӑлӑм хагъӑхӑоныр къа-хылыӑкӑлӑу, яфизическӑ ухъазыры-ныгъӑкӑлэ нэмыкӑ шӑолъырхэм кы-щӑнӑхӑу кытӑзылорӑр макӑлӑп.

— Ащи узӑгупшысэн хӑлӑ. Сӑ бӑрӑ сыре-хыылӑ кӑуачӑлӑу бӑнакӑом илӑр техникӑу лӑкӑл-лыым нахь лӑшхэу. Кӑуачӑкӑлэ мӑбанӑшӑ, гъӑ-хӑагъэ фӑшӑырӑп. Егъӑджӑн-плуныгъэ Юф-шӑлӑнхэр лӑхъаным диштӑу зӑхамышӑхӑуи кыхӑкӑлы. Джары яухъазырыныгъэ кызыкӑл-ыхырӑр. Кавказым ушыпсӑу зыхуыкӑлэ, кӑуа-чӑлӑм ушыкӑлӑныр кӑезгъӑкӑлӑрӑп. Кӑуачӑлӑмрэ техникӑмрэ зӑпхыгъэхэу бгъӑфедӑнхэм мӑхъӑнӑ ин ил. Якӑлӑлӑгъум кӑуачӑлэ зыхӑлӑхэр алыр-гъум нахыбӑрӑ ащытекӑохэу тӑлӑгъух. Спор-тым ныбжэ чӑпхыгъэу шӑзылӑхэм кӑуачӑлӑр зӑрагъӑфедӑрӑм тылӑмыплӑжӑхӑуи кыт-щӑхӑу, техникӑр ары зӑкӑлӑми апшӑӑ кӑорӑр.

— Адыгеим дзюдомкӑлэ ибӑнакӑомэ зӑхъоклыныгъӑшӑухэр яолӑгъула?

— Шӑн-хӑбзӑ гъӑшӑлӑгъонхэр Адыгэ Респу-бликэм ибӑнакӑомэ ялӑх. «Кобл Якъубӑ иеджаплӑ» зыплӑкӑлэ Адыгеир нӑгум кыкӑлӑуо. Олимпи-адӑ джӑгунхэм, дунаим, Европэм ячемпион-хэр республикэм шаплугъэх. Самбӑмкӑлэ гъӑ-хӑагъӑу ялӑр дунаим шызӑлӑшлӑ. Дзюдом пы-шагъэмэ япчӑагъэ нахь макӑлэ хуыгъӑу Адыгеим илӑсхэр кӑекӑлугъэх. Джырӑ уахӑтӑ япчӑагъӑ-кӑи, ялӑпӑлӑсэныгъӑкӑи зӑхъоклыныгъӑшӑухэр афӑхуыгъэх сӑлыгът. Нахыпӑкӑлэ тренерӑу Юф зышӑлӑщтыгъэхэм спортым кӑагъӑзӑжӑу зӑр-фежӑагъэхэр гушӑуагъоу цыт.

— Спортым кызыгъӑзӑжырӑ тренерхэм сыда анахӑу аналэ зыты-рагъӑтын фаер?

— Щысӑ зытепхыныу Адыгэ Республикэм Юфшӑлӑгъэ макӑлӑп илӑр. Урысыем ишӑолъыр-хэр республикэм кӑырӑплых. Районхэмрӑ кӑа-лӑхэмрӑ зӑпхыгъэхэу зӑрӑзӑдӑлажӑхэрӑм хӑп-шыкӑлӑу шӑуагъэ къеты.

— Дзюдомкӑлэ бӑнӑкӑо цӑрылӑохэр жӑугъӑсэнхӑу, шӑуигухӑлӑшылӑухэр кыжӑудӑхуныхӑу шӑуфӑтӑло.

— Тхӑуегъӑпсӑу.

Сурэтым итыр: Михаил Бабаев.

*Нӑкӑубгъор зыгъӑхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.*

Зӑхъышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къӑралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрӑхэм
я Кабинет

Кыдӑзыгъӑкӑлӑр:
Адыгэ Республикэм
лъӑпкӑ Юфхӑмкӑлэ,
ӑкӑлӑб кӑӑралхэм
ащыпсӑурӑ тилӑп-
кӑӑгъухэм адырӑлӑ
зӑпхыныгъӑхӑмкӑлэ
ыкӑи кӑӑбар жӑу-
гъэм иамалхӑмкӑлэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскӑр, 236

**Редактор
шӑхӑлӑр**

**ДӑРБӑ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдӑшылӑр:**
385000,
кӑ. Мыекъуапӑ,
ур. Первомайскӑр,
197.

Телефонхэр:
приемнӑр:
52-16-79,
редактор шӑхӑлӑм
иапӑр:
гуадзӑр:
52-49-44,
редактор гуадзӑр-
пшӑӑдӑкыжӑ зы-
хырӑ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хӑутын Юфхӑмкӑлэ,
телерадиокъӑтын-
хӑмкӑлэ ыкӑи зӑлы-
ӑсыкӑлэ амалхӑмкӑлэ
и Министерствӑ
и Темыр-Кавказ
чыплӑ гъӑлоры-
шӑлӑпӑ, зӑраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъӑзетым кыхиу-
тыхэрӑм мышӑып-
кӑагъӑу кӑахафӑ-
хэрӑмкӑлэ кӑӑзыт-
хыгъэхэм пшӑӑдӑ-
кыжӑ ахы. Къа-
тхӑхэрӑмрӑ гъӑзе-
тым шылажӑхэр-
рӑмрӑ яепӑлыкӑлэ
зӑтемыфӑн ылӑгъ-
кышт. Гъӑзет-
еджӑхэм кыт-
фагъӑхырӑ тхы-
гъӑхэр зӑхӑтфы-
хэрӑп ыкӑи кӑӑ-
зытхыгъэхэм
алӑкӑлӑдгъӑхъа-
жыхэрӑп.

Зыщыхаутырӑр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӑ. Мыекъуапӑ,
ур. Пионерскӑр,
268

**Пчӑагъэр
4229
Индексхэр
52161
52162
Зак. 92**

Хӑутыным
узшыкӑлӑтхӑнӑу цыт
уахӑтӑр
Сыхъатыр 18.00
Зышыкӑлӑтхӑгъэхэ
уахӑтӑр
Сыхъатыр 18.00